

Iedereen profiteert van begrijpelijke taal

Het stimuleren van lezen en schrijven bij mensen met een LVB is de moeite waard

Mensen met een licht verstandelijke beperking kunnen niet alles zelf. Ze hebben bijvoorbeeld hulp nodig bij het huishouden, op school, bij het omgaan met geld, werken, het vinden van een woning of het bedenken wat ze in hun vrije tijd willen doen.

Mensen met een licht verstandelijke beperking vinden het steeds moeilijker om mee te doen in de samenleving (IBO, 2019). Dit wordt versterkt wanneer zij naast een LVB ook moeite hebben met lezen en schrijven. *Ellis Jongerius, Tessie Wittelings en Sanne van der Hagen*

Uit het IBO (Interdepartementaal BeleidsOnderzoek) blijkt dat de samenleving nog te weinig rekening houdt met mensen met een licht verstandelijke beperking. Met als gevolg dat informatie vaak te moeilijk is voor deze doelgroep. Er is geen hulp beschikbaar om de moeilijke informatie uit te leggen, wat het extra lastig maakt voor mensen met een LVB die ook moeite hebben met lezen en schrijven.

OVER DE AUTEURS

Ellis Jongerius, directeur LFB in dit gesprek vanuit de rol ervaringsdeskundige

Tessie Wittelings, taalexpert bij Taal voor allemaal in dit gesprek vanuit de rol taalexpert

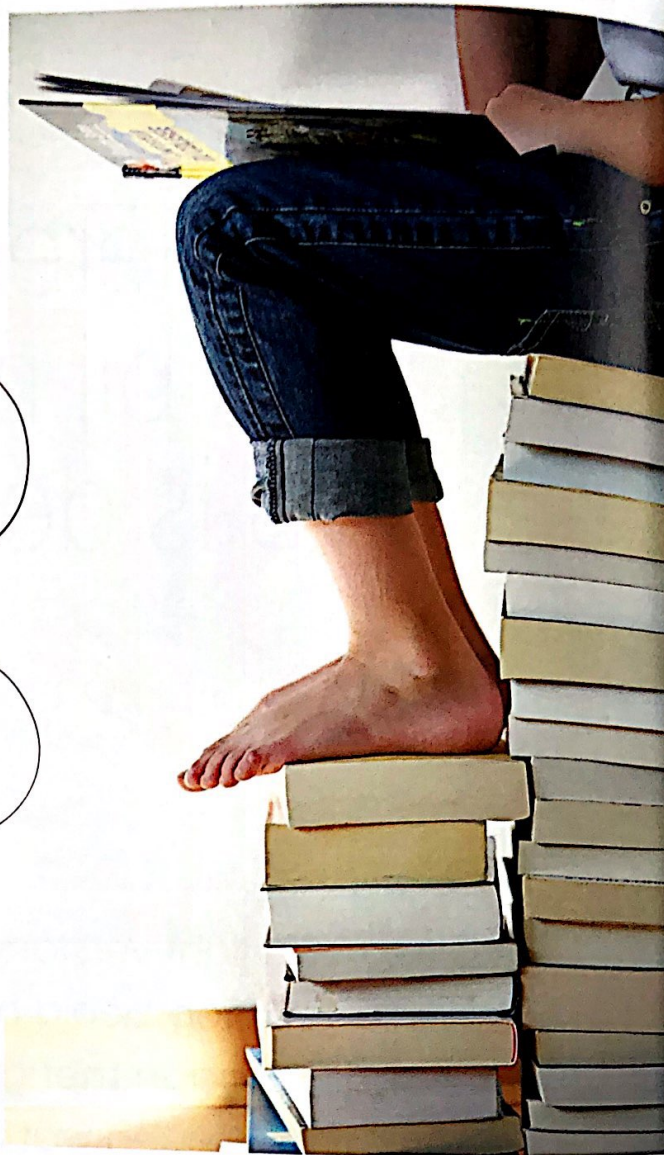
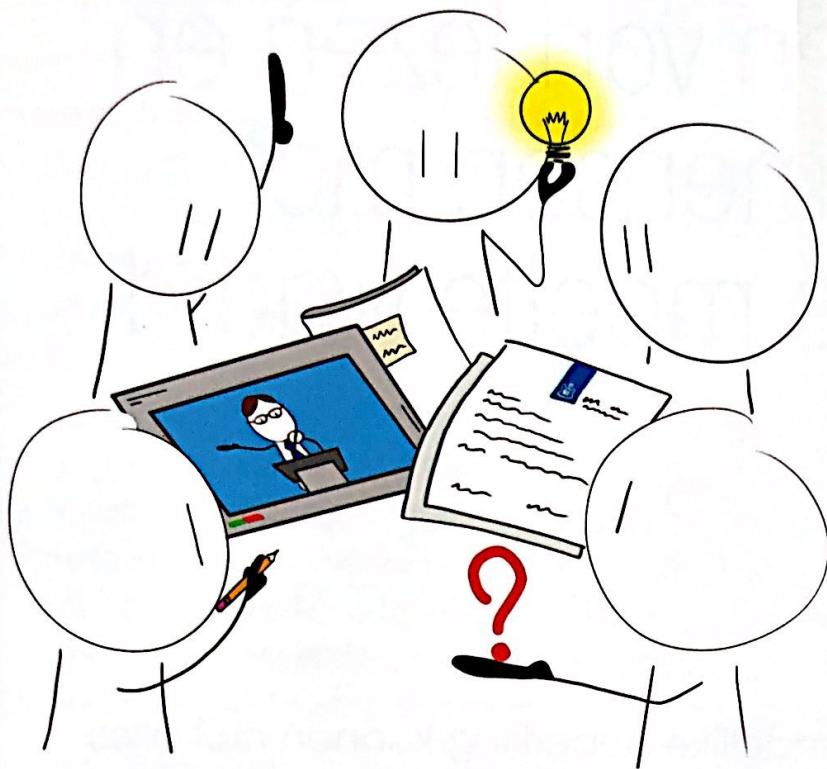
Sanne van der Hagen, netwerk begrijpelijke communicatie in dit gesprek vanuit de rol aanjager meer begrip voor lvb & laaggeletterdheid in Nederland

In Nederland heeft 31% van de mensen die laaggeletterd zijn, ook een licht verstandelijke beperking. Dat zijn er ongeveer 775.000.

Het belang van duidelijke communicatie

Het overkomt ons allemaal: we krijgen een tekst te lezen en snappen niet precies waar het over gaat. We kunnen dan niet goed inschatten wat er van ons ge-

TIPS VAN TESSIE WITTEINGS, TAALEXPERT BIJ TAAL VOOR ALLEMAAL: WAAR MOETEN MENSEN OP LETTEN ALS ZE DUIDELIJK WILLEN COMMUNICEREN?

- Gebruik gemakkelijke woorden.
- Overleg met je lezers welke informatie ze nodig hebben, test of je lezers de boodschap begrijpen en overschat je lezers niet.
- Spreek je lezer aan. Zorg dat hij weet dat de boodschap voor hem bedoeld is.
- Structureer de informatie en gebruik kopjes. Geef alleen de informatie die de lezer nodig heeft. Overige informatie kun je in een bijlage geven voor mensen die meer informatie willen en (aan)kunnen.
- Beeldende taal is meestal moeilijk voor mensen met lage taalvaardigheden.
- Test je taalproduct. Laat mensen met lage taalvaardigheden de tekst lezen en controleer of ze de boodschap begrijpen. Probeer dit op verschillende manieren te toetsen zoals met vragen en opdrachten. Een onder-

- deel van een goede test is mensen in hun eigen woorden laten vertellen wat ze gelezen hebben (vrije herinnering).
- Pas op met woorden met meerdere betekenissen. Zorg dat de lezer begrijpt wat je bedoelt. Controleer of de lezer begrijpt wat je bedoelt door in de test te vragen naar de betekenis van de gebruikte woorden.
- Begin met de kern van de boodschap. In de kern staat de belangrijkste informatie en ook wat het voordeel of het nadeel is voor de lezer als hij (n)iets met de informatie doet. Zorg bovendien voor een logische opbouw.
- Zorg dat er contactgegevens staan van een persoon die rechtstreeks gebeld kan worden als er vragen zijn.
- Gebruik steeds dezelfde woorden als je hetzelfde bedoelt. Dus niet eerst pil en dan me-

- dicijn, of eerst autobus en dan bus. Gebruik woorden die de mensen voor wie je schrijft gebruiken. Sluit aan bij hun belevingswereld.
- Stimuleer mensen met een licht verstandelijke beperking van iedere leeftijd om te leren lezen en schrijven. Zie cursussen die beschikbaar zijn (QR-code)

Ellis sluit af: 'Ik hoop echt dat mensen die laaggeletterd zijn en kinderen met een licht verstandelijke beperking, krijgen wat ik ook heb gehad. Bijvoorbeeld ouders die me voorlezen, extra aandacht op school. Het komt overal terug in mijn leven. Taal is veelzeggend. Ik kan meer doen en ik hoef minder om hulp te vragen. Mijn kleine neefje wordt in augustus 2. En dan zitten we weer heerlijk voor te lezen.'

vraagd wordt en wat ons voordeel of nadeel is wanneer we er niets mee doen. Beruchte teksten zijn een huurovereenkomst (de kleine lettertjes), een beschikking of een testament. We vertrouwen er meestal maar op dat de ander het goed met ons voor heeft en stemmen in. En dat kan weleens vervelende gevolgen hebben.

'Toen ik vanuit mijn ouders zelfstandig ging wonen en ik voor het eerst mijn post uit de brievenbus haalde, realiseerde ik mij hoe fijn het is dat ik kan lezen,' aldus Ellis Jongerius, directeur LFB en ervaringsdeskundige. 'Maar het is eigenlijk overal waar je komt belangrijk: in de supermarkt, op straat, bij de bank. Het komt ook voor dat ik dingen niet begrijp. Op die momenten voel ik mij onzeker en angstig. Ik baal ervan: ik kan het niet. Ik vraag me af wat er dan gebeurt als ik het fout doe. Krijg ik een boete, loop ik iets mis? Je weet het ook gewoon niet. Als het voor mij te moeilijk is, moet ik iemand anders vragen om te helpen. Maar dan word ik meteen met mijn neus op de feiten gedrukt dat ik het niet alleen kan. Maar ik wil het wel! Er zijn eigenlijk te weinig

Ellis: 'Ik word zelfverzekerder als ik het begrijp en het bespaart tijd en kosten. Als iemand begrijpelijk communiceert, dan geeft hij je een makkelijke kans om gewoon mee te doen. Dan wordt niet zo benadrukt wie wel of niet iets begrijpt. Het is ook heel gewoon dat je het wel kunt begrijpen en ik wil graag bij die groep horen. Dat geldt ook voor de overheid; ook zij moet weten dat ze alles simpeler moet zeggen. Ze zeggen dat je een keuze hebt, maar als ik niet begrijp wat de overheid schrijft, dan heb ik niet echt een keuze.'

Begrijpelijke taal

Volgens Ellis is het erg belangrijk om mensen met een LVB te stimuleren om te leren lezen en schrijven: 'Het maakt je minder afhankelijk. Het maakt dat je zelf kan beslissen met welke brieven je naar een ander wil voor hulp. Als ik niet kan lezen dan moet ik met alles naar een ander. Maar ik heb ook privacy. En ik wil het graag zelf doen. Als ik het kan begrijpen word ik ook niet steeds geconfronteerd met wat ik niet kan. Ik gun dat

Iedereen profiteert van begrijpelijke informatie

mensen die je bij de hand nemen om er even met je doorheen te lopen. Zodat je in ieder geval weet wat je moet doen. Gewoon een ervaringsmaatje die weet van dit soort zaken en hoe belangrijk ze voor je zijn. Zodat je ook mensen kan laten groeien, juist dat zet je kan geven zodat je kan leren om het zelf te doen.

Als alles duidelijk is dan geeft dat veel meer vrijheid. Ik denk dat ik dan veel meer mee kan doen. Ik zou dat heel fijn vinden. Het bespaart ook kosten. Als ik het zelf kan dan kunnen de hulpverleners de prioriteit geven aan de mensen die het echt nodig hebben.'

Tessie: 'Toen ik de eerste keer mijn belastingbrief moest invullen snapte ik niet wat er nou werd bedoeld. Dat was ook het moment dat ik dacht: waarom heb ik niet op school geleerd hoe het moet?'

Begrijpelijke informatie

Iedereen vindt het fijn om alles te snappen. Corine Meppelink deed in 2016 een onderzoek naar de effectiviteit van begrijpelijke taal in gezondheidsinformatie. Daaruit blijkt dat mensen het niet erg vinden om informatie op een lager taalniveau te krijgen. Iedereen profiteert van begrijpelijke informatie.

iedereen. Het is ook gewoon leuk om een boek te lezen. Ook voor je ontwikkeling.'

Zij geeft aan dat het belangrijk is dat mensen je een aanzetje geven. Dat je mensen hebt die de drempel wat lager kunnen maken. 'Als je het wilt en je hebt mensen die jou willen helpen, dan zou ik het doen. Er zijn cursussen voor en dan denk ik zeker dat er een wereld voor je opengaat als je het probeert.' ❀

Dit artikel is een samenvatting van een gesprek tussen Ellis Jongerius, Tessie Wittelings & Sanne van der Hagen. Het volledige gesprek is terug te kijken op YouTube: zie QR-code.

Literatuur & handige website

- Interdepartementaal beleidsonderzoek Mensen met een licht verstandelijke beperking, 23 september 2019
- Meppelink, C.S. (2016) Designing Digital Health Information in a Health Literacy Context. <https://dare.uva.nl/search?metis.record.id=528428>